

Retten til samisk opplæring – februar 2023

Opplæringsloven kapittel 6

Markus Setså Borge

Rådgiver (jurist)

Statsforvalteren i Nordland

Nordlaanten Staatehaaltoje
Nordlánda Stáhtaháldadiddje

– virker til Nordlands beste

Innholdet i foredraget

- Først definisjoner og inngangsvilkår i loven
- Deretter ser vi på rettighetene til elevene, alt etter hvor de bor i landet. Med andre ord kommunens plikter overfor elevene.
- Målsetningen er at kommunene utenfor forvaltningsområdet, skal få en oversikt over sine plikter overfor elever med rett til opplæring i eller på samisk.

Definisjoner og inngangsvilkår

Opplæringslova § 6-1

Statsforvalteren i Nordland

Nordlaanten Staatehaaltoje
Nordlánda Stáhtaháldadiddje

— virker til Nordlands beste

«Same»

Opplæringslova § 6-1

- «same: person som **kan skrivast** inn i samemanntallet [sametingets valgmanntall] [jf. Sameloven § 2-6] og barn av dei som kan skrivast inn»
- Husk: det er ikke et krav til å faktisk være innført i Sametingets valgmanntall.
- Dette vilkåret er avgjørende for enkelte rettigheter

Sametingets valgmanntall, sameloven § 2-6

Subjektivt vilkår

- «oppfatter seg selv som same»

Ett av tre alternative objektive vilkår

- a) «har samisk som hjemmespråk», **eller**
- b) «har eller har hatt forelder, besteforelder eller oldeforelder med samisk som hjemmespråk», **eller**
- c) «er barn av person som står eller har stått i Sametingets valgmanntall (...)».

- Barn: biologiske og adopterte
- «Hjemmespråk»: språket benyttet i hjemmet under oppveksten

«Samisk»

Opplæringslova § 6-1

- «samisk: nordsamisk, sørsamisk eller lulesamisk»
- Likestilte språk i lowerket
- Elevene kan velge hvilket språk

«Samisk distrikt»

- «det samiske forvaltningsområdet etter § 3-1 i samelova»
- Regulert i forskrift om forvaltningsområdet for samisk språk.
- Oppdatert 1. juli 2020.

Kommunene i forvaltningsområdet

Troms og Finnmark/Romsa ja Finnmárku

- Kárášjoga/Karasjok
- Guovdageainnu/Kautokeino
- Unjárgga/Nesseby
- Porsánġġu/Porsanger
- Deanu/Tana
- Gáivuona/Kåfjord
- Loabága/Lavangen
- Dielddanuori/Tjeldsund

Nordland/Nordlánnda

- Aarborten/Hattfjelldal
- Hábmara/Hamarøy

Trøndelag/Trööndelage

- Raarvihken/Røyrvik
- Rossen/Røros
- Snåasen/Snåsa

Elevenes rettigheter

Opplæringslova §§ 6-2 og 6-3

Statsforvalteren i Nordland

*Nordlaanten Staatehaaltoje
Nordlánda Stáhtaháldadiddje*

— virker til Nordlands beste

Samisk i grunnskolen, jf. oppl. § 6-2

Samer i grunnskolealder

- Har rett til opplæring i **samisk**, uansett hvor de bor i Norge
- Har ikke rett til opplæring på samisk

I samiske distrikt

- Alle i grunnskolealder: rett til opplæring i og på **samisk**
- Kommunen kan fastsette i forskrift at **alle elever** i grunnskolealder skal ha opplæring i **samisk**

Samisk i grunnskolen, jf. oppl. § 6-2

Utenfor samisk distrikt

- Hvis ti elever ønsker det, har de rett på opplæring i og på samisk
- Retten gjelder så lenge det er seks elever igjen i gruppa
- Viktig å huske på at det aldri er en minstegrense for opplæring i samisk, så lenge elevene er samer

Hvor skal opplæringen skje?

Opplæringslova § 6-2 tredje ledd:

- Kommunen kan vedta å legge opplæringen **på samisk** til én eller flere skoler i kommunen
- Med andre ord: opplæring i **samisk** skal i utgangspunktet foregå på nærskolen

Alternative opplæringsformer i samisk

Forskrift til opplæringslova § 7-1

- Hvis opplæringen ikke kan gis av egnet undervisningspersonale ved skolen

For eksempel:

- Fjernundervisning
- Intensivundervisning
- Særlige leirskoleopphold

For elever i grunnskolen skal dette utarbeides i samråd med foreldrene

Barnas medbestemmelse

- Fra og med 8. årstrinnet avgjør elevene selv om de vil ha opplæring i og på samisk etter § 6-2 i opplæringslova, jf. sjette ledd.

Samisk i videregående skole, jf. oppl. § 6-3

Samer i videregående opplæring

- Har rett til opplæring i **samisk**

Ofte stillede spørgsmål

Statsforvalteren i Nordland

*Nordlaanten Staatehaaltoje
Nordlánda Stáhtaháldadiddje*

— virker til Nordlands beste

Enkeltvedtak om samisk opplæring

- Avgjørelser om elever skal ha opplæring i eller på samisk etter oppl. §§ 6-2 og 6-3 skal treffes i form av enkeltvedtak, jf. forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav b.
- Også avklart i samråd med Utdanningsdirektoratet

Samisk i privatskoler med rett til statstilskudd

- I utgangspunktet ingen rett til verken opplæring i eller på samisk etter privatskolelova (tidligere friskolelova)
- Men skolene kan velge å tilby dette
- Det er tillatt med fjernundervisning i samisk i privatskolene i samme utstrekning som i det offentlige
- Praksisavklaringer UDIR:
 - «Friskoler som følger Læreplanverket for Kunnskapsløftet trenger ikke lenger å søke Utdanningsdirektoratet om godkjenning for å tilby opplæring i samisk som første- eller andrespråk»

Endre læreplan underveis?

- F.eks. Elev begynner med samisk som andrespråk på VG1 og har hatt samisk opplæring fra før
- Skal i utgangspunktet følge læreplanen samisk som andrespråk 3
- Hvis eleven selv og faglærer mener det er nødvendig for at eleven skal kunne følge opplæringen, så kan eleven følge f.eks. samisk 4 i stedet

Førstespråk/andrespråk

- Sametinget: «Samisk som førstespråk er for elever som har samisk som hjemmespråk og snakker samisk når de begynner på skolen.»
- Sametinget har fastsatt veiledende retningslinjer for valg av andrespråk 2,3 eller 4
- [Læreplaner for faget samisk - Sametinget](#)

Har elevene krav på språksamlinger?

- Det følger av forskrift til opplæringslova § 7-1 at «[e]levar som har rett til opplæring i samisk, kvensk eller finsk, har rett til alternativ form for slik opplæring når opplæringa ikkje kan givast av eigna undervisningspersonale ved skolen.»
- Kommunen har ikke en plikt til å sende elever på språksamlinger. Det elevene har krav på er en «alternativ form» for opplæring, f.eks. språksamlinger, fjernundervisning osv.

Flere samiske språk?

- Retten til opplæring gjelder i utgangspunktet for ett av de tre samisk språkene

Ny opplæringslov 2024 - status

- Høsten 2021 – forslag til ny opplæringslov var på høring
- Våren 2023 – lovproposisjon med forslag til ny opplæringslov oversendes Stortinget
- Våren 2023 – forslag til nye forskrifter sendes på høring
- Sommeren 2023 – Stortinget vedtar ny opplæringslov
- Januar 2024 - Departementet vedtar nye forskrifter
- August 2024 – Ny opplæringslov med forskrifter trer i kraft
- [Ny opplæringslov med forskrifter fra august 2024 \(udir.no\)](https://udir.no)